

JA (II)

Jegor Radov

JEGOR RADOV (1962. — Moskva), moskovski romansijer, pripovedač i dramaturg. Afirmisan u samizdatskim krugovima i svetu, ali neprihvaćen od zvanične politike, i uglasnosti perestrojke i sada u novoj Rusiji. Objavljivao u samizdatskim publikacijama »Mijin časopis« (roman »Ja« i drama »Jakov Stanjin«), »Treća modernizacija« (priča »Izvor zaraze« — šapirografisano izdanje, i priča »Hemija i život« — štampano izdanje), dve priče je objavio u Finskoj u dva izdanja časopisa »Image«, kao i u almanasima koji se sada objavljuju u Rusiji (»Vest«) itd. Sa i dalje aktivnim Glavlitom nikako nema sreće, u leto 1990. godine nije dozvoljeno objavljivanje njegovog romana »Zmijomuz«, a u isto vreme je predmet književno teorijskih razmatranja u ruskoj periodici. Književni kritičar Oleg Dark pišući o »novoj prozi« (na osnovu čitanja objavljenih i neobjavljenih radova) smatra da je Jegor Radov najznačajniji predstavnik »mitološkog realizma«, ogranka »nove proze« zasnovane na poetici Varlama Šalamova iz poznatog pisma Irini Sirotinskoj.

SEDMI DEO

TRI IVANOVA

Naša zemlja, izgrađena po objektivnim zakonima, zahtevala je od svakog učesnika u životu da poštuje te zakone. Ti zakoni su se ponekad toliko urezivali u duše da, kad su se zakoni menjali, mnogi nisu mogli da se pomire sa novim, i smatrali su da su njihovi zakoni najvažniji.

Svaka epoha se odlikovala time da je za normalnu smatrala samo samu sebe i svoje zakone.

A kada sam izašao na kišu, u šumu, sve sam zaboravio i postao spekulativan, kao spužva. Upijao sam okolinu jednim osećanjem ne preradujući je, učvršćujući samo njene lepote... Uostalom, zatim sam se udaljio od prirode i počeo šetati po tamnim gradovima sa popločanim uličicama, gde svaki izlisan kamen izgleda kao stogodišnji starac, i svaka kuća, napunjena mladošću i prvom ljubavlju, kao drvo, a kroz njene prozore dolaze sećanja, a ona sa zadovoljstvom dreme u tišini.

Tri Ivanova — tri normalna čoveka, nada našeg sveta na spas. Koráčali su u mrkim kožnim jaknama, kao kapetani iz dečjih knjižica. U svakog je bio izbrijan podbradak, visok, kao od kamena, kosa glatko začešljana nazad, i hod u korak. Ivanovi su se dobrodušno smeškali i kimali glavom mališanima pored kojih su prolazili. Bili su spremni da se ponese sa svakim zadržkom koji bi dobili od države, bili su grozničavo predani svom poslu i bili su nepomirljivi prema svim ispoljavanjima »nečeg što nije to«.

Ivanovi su junački doručkovali u radničkoj menzi rodnog grada. Grad je bio mlad, u izgradnji. Po čitavom horizontu bili su nacičkani građevinski kranovi, koji su tužno zastali u nebu, kao rode na jednoj nozi. Nekad je na mestu ovog grada stajao stari grad, ali on je sad otišao u izmaglicu vremena i mogu ga prikazati samo ja, i stari stanovnici.

Ivanovi su ušli u menzu na velikom trgu i naručili ručak. Ručak je bio tipičan. Kao prvo jelo su davali šči, kao drugo kotlet sa krompir pireom, i kompot. Ivanovi su seli za stolicu i počeli su brzo da gutaju hranu.

Pored njih su jeli radnici, koji su umorno trljali oči posle ponovo neprospavane noći i grozničavo pili pivo.

— Hajde, daj, daj! — govorio je jedan crveni radnik drugom.

Ivanovi su se namrštili zbog stalne buke, koja je vladala menzom, i izašli, ne praveći skandal.

Sto je bio mrk, sa istrvenom politurom. U barici od kompota održavali su se divni oblici i moja fizionomija. Ispod oblaka je svetlo sunašca, a travčica se zelenila. Proleće, proleće — teku potocići.

Ivanovi, pojevši jelo, preseklili su trg i uputili se u zgradu gradskog komiteta. Bila je to velika kuća sa stubovima, koja je odražavala nesalomivost naše stvari; Ivanove je kad god su ulazili u to veličanstveno zdanje protresao treset; tamo je bilo tiho, samo su u nekim prostorijskim jedva čujno lupkale pišaće mašine i ponekad su žene s dosijeima pod miškom išle tamo-ovamo, sve je važno, staloženo i ugladeno, svi ljudi su se bavili važnim poslovima. Ivanovi su pokucali na jedna vrata i čuli glas:

— Uдите.

Glavni ih je susreo raširenih ruku.

— Javljam se po vašem naređenju! — raportirali su Ivanovi.

— Sedite, sedite... — rekao je Glavni. — Mislim da su vas već obavestili zašto sam vas pozvao?

— Tako je, — kazali su Ivanovi.
— Pa onda. Onda, — rekao je Glavni. — Stvar jer veoma važna. U vas su usmerene nade sveta, to jest Jegora Radova, kao što znate. Moramo, obavezni smo da mozgove očistimo i učinimo ih normalnim!!! U protivnom, šta će biti — potpuni haos!!

— Dozvolite da pitamo, — rekli su Ivanovi.

— Da?

— Kako da dejstvujemo?

— O, — nasmešio se Glavni. — Dejstvujete po sopstvenom nađenju. Vas smo posebno izabrali — etalon normalnosti, jer vi bez ikakvih sprava možete odrediti šta da se izbaci, a šta da ostane. Naravno, ako bude potrebno da uništite, uništavajte, jer to su mozgovi, a ne stvarni svet. Sve u ime opšteg dobra! Jasno?

— Baš tako! — rekli su Ivanovi.

— Predlažem da se operacija sprovedi, — rekao je Glavni, — pod kodiranim nazivom »aminazin«.

Bilo je ledeno jutro. Probudio sam se, a sestra u belom mantilu mi je koknula aminazin. »Gospode, gospode, gospode!« — promrmljao sam i ponovo odleteo u daleke prelepe predele, gde su osećanja cvetala laticama ruža i padala mi na lice, a zagonetni Mesec bio sve bliže i bliže. Svet je bućao, eskavatori su kopali zemlju, u nebo je letelo hiljade sputnjika, naletali su jedan na drugi. Ljudi su sve radili.

SEDMI DEO

TRI IVANOVA

Onda, tri Ivanova su cilj i spas našeg života!!! Došli su da nam daju jaram, jer mi smo nerazumni grešni ljudi, izgubili smo se u svom nerazumu, oni su došli da stvore svet! Sest dana će učvršćivati naš svet i dovesti ga u red; a tada — živeo zdrav razum! Svi zadaci su izvršeni, problemi se mirno rešavaju.

Ivanovi u svojim kožnim jaknama, živeli su i zimovali na severnom i južnom polu, na pisma su se vozili u daleke, predaleke krajeve Sibira, gradili su gigantska zdanja i bili heroji naše budućnosti. Samo jedan njihov podsmešljiv podsmeš može razoriti sve svetske lukavo smišljene filozofije...

Besmislica, glupost, budalaština!
Živela besmislica, živela glupost, živela budalaština!!!

Propašće da bi spasli svet, žrtvovani su svim mozgovima — vi ste već spremni! Sve je na vama — spasavajte se, to je tako jednostavno!

O, blistavi, preplanuli osmehu Ivanovih! Iz tebe crpemo životnu dečju snagu, iz tebe crpemo zdrav životni humor u kratkim pantaloncima, noćna Moskva blješti svojim svetlima, a napred se zagonetno crveni Kremalj...

Ivanovi!!! Isprsilite ste grudi, kao zidinu, da zaštitite naš svet, to jest Jegora Radova; nećete mu dozvoliti da se raspadne na komadiće i pretvori u nulu; kao cev ćete ga nabiti interesom ovih dana, da bi svet, kao ispravna ličnost gradio vaše dečje iluzije i verovao u normalne bogove.

O, O, O!

Ivanovi su pred predstojeći start u mozgove stajali kao spomenik. Inženjer Ivanov, kao

omamljen, jurio je tamo-ovamo i novinarima objašnjavao smisao svog bića, a i smisao svog života. Glavni se trudio da bude smiren, ali nervi su mu treperili. Svet je bio Jegor Radov, koji je poludeo i ležao u ludnici ne shvatajući šta se njim rade. Raketa—igla je morala prodrati u njegovu venu i poleteti u nove neispitane svetove. Zemlja je ispraćala svoje misionare.

Ivanovi su odražavali pad emocija, izbežumljeno su se smešili stranim gostima. Bog, otvorivši oblak, je odobravajuće mahnuo ručicom i nadao se da se svet konačno spasva.

Ležao sam i molio se u jastuk: »Gospode, ne daj da umrem, gospode, ne daj da umrem...« Obuhvatalo me je crno prostranstvo, proživljavao me je divlji užas.

Ivanovi nisu osećali užas. Za sva vremena su morali uništiti pojam užasa. Morali su da daju večni život izgrađen po pravilnim zakonima.

Gospode! Šta se dešava! U mene su kao nezvani gosti ušle hiljade ljudi. Milioni Ivanovih, Ivanovi staju u red, drže me, milione godina mi se rugaju, njihova osećanja se kovitlaju i menjaju svake sekunde... Napunili su čitavu moju ličnost, slivaju se na mene kamenim stubovima i drevnim knjigama u kojima piše o smrti. Postao sam milion urličućih osećanja i misli. Sve se raspada... Kao udar u staklo — nenc! I beskonačnost njegovih iskrivavih komadića. Ivanovi, Ivanovi, Ivanovi... Da, sve je moguće, ostaje jedino da se smesti u sebe, kako savetuju drevni mudraci, i sve upiti u sebe. A šta sam ja?

Ivanovi su konačno ušli u raketu, za njima su se zatvorila vrata. »Hvala bogu«, pomislio je glavni, prekrstio se, seo u kola i odvezao se. Inženjer Ivanov je stajao pred komandnim pulutom, kao manijak: lice mu je od uzbuđenja bilo iskrivljeno, oči su me se zaustavile na crvenom dugmetu na pultu.

— Može početi... — zlo je promrmljao, zatim se nasmejao strašnim napuklim smehom.

Zatim se nagao napred i prst mu je mahnitoo pritisnuo crveno dugme.

— Evo i gotovo... — zadovoljno je promrmljao inženjer Ivanov i ponovo se nasmejao svojim zlim smehom. — Videćemo kako ćete se sad razumevati... Mnogo ćete morati da shvatite... Ha-ha-ha!

Posle toga se on rastvorio u vazduhu i otišao do sto đavola. Verovatno su priče o tome da je bio lud bile istinite.

A Ivanovi su u to vreme leteli u kosmos. Pred njima se otvarao veliki crni prostor, kao u snu. Njihova snažna tela su pritisakala strašna preopterećenja, ali oni su sve podnosili junački. Leteli su, leteli, a onda je Ivanov I rekao: — Zašto ne dostizemo efekat umanjenja?

— Verovatno ne možemo dospeti u venu, — odgovorio je Ivanov II.

Ivanov III je očutao, ali očigledno je imao svoje mišljenje o tome.

Uskoro su se preopterećenja okončala i Ivanovi su se razjurlili po osecemja. Raketa je bila odlično napravljena — vrhunac dostignuća našeg veka; tu su bili i odseci za odmor, i odseci za rad, i samo odseci.

Ivanovi su se sakupili u radiostanici i počeli supostavljati vezu sa zemljom.

— Halo, halo, »krokodil«, »krokodil«, ovde »sto«, »krokodil«, »krokodil«, ovde »sto«...
— »Sto«, čujem vas, — odgovorio je glas Glavnog. — Kako me čujete?

— Odlično vas čujem, — rekao je Ivanov I koji se dočepao mikrofona i slušalice.

— Startovali ste odlično, — rekao je Glavni. — Jedino što je prilikom vašeg starta poginuo naš inženjer Ivanov, da, i još dvadesetak nekih stanovnika. Ali to su sitnice. Kako letite?

— Letimo odlično, — govori oje Ivanov I. — Ne možemo da uletimo u venu.

Glavni je počutao.

— Proračuni su tačni, — rekao je na kraju. Tada je Ivanov II sa Ivanovom III odjurio u dubinu rakete i rekao:

— Ne razumem zašto je ona mrcina zgrabila mikrofona i slušalice!... Zašto, zato što je prvi može sve?

Ivanov III je gledao Ivanova II svojim iskrenim poštenim očima i, očito, ga nije razumeo.

— I mene interesuje... — najednom jeproštenjao Ivanov II.

— Sta ti je? — konačno je pitao Ivanov III, ali zatim je zareptaio nekako čudno i rekao: — Tačno. Čak nas nije ni pitao šta mislimo, čak nije rekao »iš«. Zato ćemo ga ubiti.

— Ura, ua! — skakao je od radosti Ivanov II. Radosno su poleteli Ivanovu I, koji je završio razgovor i bio veoma zabrinut.

Ivanov II mu je bez suvišnih reči naslonio nož na leđa.

— Sta je ovo? — namršio se Ivanov I. — Sta vam je? Zar ste oludeli?

Dva druga Ivanova stajali su pred njim kao mala deca.

— Sta je, najeli se bunike? Sta je, jaka majka... u drugih su deca kao deca... Oh, sta ja to pričam! — uplašio se Ivanov I.

Ivanov III je izgleda nešto razumeo pa je rekao:

— S nama se nešto dešava... Sve je to inženjer Ivanov! Čitali ste njegov referat o umanjanju?

— Inženjer Ivanov je lud, — strogo je rekao Ivanov I.

— Tačno! — rekao je Ivanov III. — Zato su i njegovi metodi ludi.

Ivanovi su učitali. Zatim su neočekivano zagalamili:

— Izdaja!!! — i bacili se na sve strane sa crvenim zastavama pod miškom.

Raketa je udarila u Mesec i razbila se u parparčad. Ivanovi su kao izgubljeni jurili po beskrajnom kosmosu (ili haosu) i urlali »au«.

Sedmi deo TRI IVANOVA

Bio sam dlakav, živio na fletu i imao tri prijatelja. Često sam šetao ulicama, gledao izloge i čekao da dođe večer. Noću sam čekao jutro. Ujutro sam doručkovao i išao da šetam. Ako me pitate šta mislim o sebi, odgovoriću vam: ja samo čovek. Živim i živim sebe i neću da umrem. Ne znam šta će biti sutra, a loše znam šta je sada. Jednostavno volim da šetam, gledam stare kuće i sećam se onoga čega više nema. Sećam se trenutaka svog života, kada je život plamteo divnim plamenom, a ja bio večan te sekunde. I sve je bilo lepo, i svaki predmet je blistao, kao dijamant. I tada sam mrzeo Eklezijasta. Jednostavno volim sujetu, zato što je nestalna.

Šumi noćno drveće u šumi, ono je mokro, kao oči u suzama, želim da uđem u njega, želim da izrijem malu udobnu rupu i da se u nju sakrijem od buke, da se sklupčam i grickam zimnicu. Gore će padati mokra kiša i duvaće jak vetar, biću uvučen u sebe, biće mi tiho i lepo.

Kažu mi da valja razumeti spoljni svet, ali ja to ne umem. Taj svet je napunjen ogromnim brojem stvari i pojmova, a ja ne mogu da ih shvatim. Mogu da ih strpam na jednu gomilu pa da odaberem ono što mi se sviđa. Potrebno mi je novo, ili u najgorem slučaju lepo, zaboravljeno, staro.

Moj prvi prijatelj je bio religiozan. Verovao je u Boga, verovao je da je spasen i da neće umreti. Verovao je u Isusa Hrista, a u Alaha nije verovao. Stajali smo, ja sam pušio a on je govorio:

— Znaš li zašto je pušenje greh? Zato što je to lagano samoubistvo. A samoubistvo je najveći greh.

— A ako sutra padnem pod automobil? — nasmejao sam se. — U tom slučaju je svejedno dali sam pušio ili nisam.

— Zašto nećeš da uđeš u carstvo božije!... Jer to je takva sreća... — govorio je moj prijatelj.

— Ima u tome nešto korisno, — rekao sam. — Verujete, ne činite ništa ružno, a mi ćemo vam dati večni raj. I svaka budala neće to činiti...

— Mi smo spašeni! — rekao je moj prijatelj. — Zašto odbacuješ Hrista, kojeg je Bog žrtvovao, i koji je spas svih ljudi? Kako možeš da ga ne voliš?

— Volim ga, — rekao sam. — Ali mi je teško da gubim sebe. Neću da se spasem, neću tuđu pruženu ruku, makar mi ona obećavala najveća blaga... Ali to nisu moja blaga! Sam sebi sam gradio svet, bilo mi je užasno, ali to je bio moj svet... Drag mi je!

— Taj svet pred Bogom ne vredi ništa... — Ne razumeš, — rekao sam. — Moj svet jedino postoji. Jasno? Ako u mom svetu nema Boga, onda ga uopšte nema. Ali u mom svetu postoji moj Bog. Taj Bog moram postati ja. Moram postati sve. Ali tada — zbogom moja ličnosti...

— Pa nešto se mora raditi! — rekao je. — Ne znam... Kakva je razlika... Ne, uvek ovde imam neki osećaj, kao da me pritisaka... Nešto teško... A ova trava. Evo, sada bih legao i valjao se po njoj...

— A zašto to ne možeš? — pitao sam.

— Ne znam, — slegao je ramenima. — Ne znam šta se dešava sa čovekom... Svi žive kao da vrše neku dužnost... Te valja učiniti ovo, te ono, sve po planu.

— Ne, — rekao sam. — U stvari, ništa ne može učiniti. Jedino što je jednostavnije izvršavati obaveze... Istina, one su sada već izvršene, i uskoro će sve ovo odeteti do đavola. A ako nastane apsolutna sloboda, tada gubimo i sebe.

— Ali zašto? — rekao je moj prijatelj. — Samo kad bi bilo nešto drugačije... Već mi se ništa ne radi... Već mi se gadi od ove prostitucije... A da se ništa ne radi... i to je dosadno.

— Pa... — rekao sam. — Sta je posebno u tome — valjati se po travi? To mogu svi... — Počeo sam skakati i valjati se po travi. Moj prijatelj se nasmejao i rekao:

— Dosta, dosta... Eh, kad bi postali mali... — Kako mali?

— Pa tako, mali-majušni, da nas niko ne vidi pa da živimo mirno... — Sve može, — rekao sam.

— Sve? — Sve. Zar misliš da je svet tako loše napravljen pa da u njemu postoji nešto nemoguće? Sve može, ali od toga je još gore... — Da, to sam negde već čitao... — zamišljeno je rekao moj prijatelj. — Bio je na Zapadu neki naučnik... Naš emigrant. Uzgred, takođe Ivanov.

— Tvoj prezimenjak?

— Da... — Moj prijatelj postajao sve zamišljeniji i zamišljeniji. Zatim je najednom odlučno ustao, pogledao na sat i rekao:

— Setio sam se, imam hitan posao. Dobro. Telefoniraću ti.

Ništa nisam uspeo da kažem, a on je već nestao u mraku bulevara.

Pošao sam na flet da spavam, i sanjam snove u kojima je sve moguće.

A moj treći prijatelj je bio glup, kao panj. Ni đavola nije znao i sve vreme se debilno smeja. Došao je k meni i pitao:

— Hteo bih da postanem mali, može li se to nekako?

— Može, i to čak vrlo jednostavno, — rekao sam. — Jednostavno postani mali, i gotovo. Od promene mesta sabiraka zbir se ne menja.

Prijatelj se zamislio, a zatim se setio.

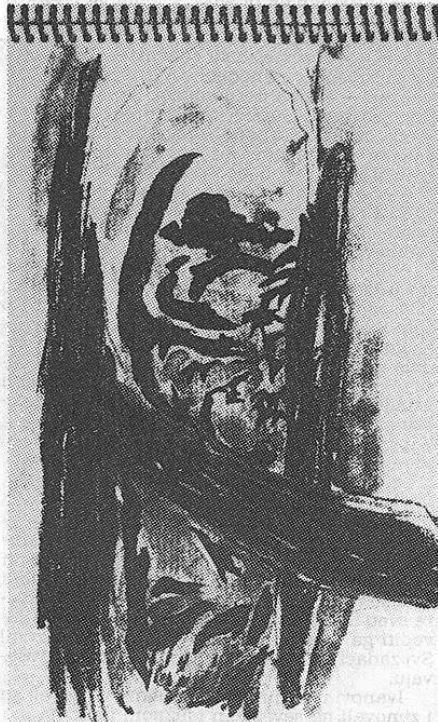
— Stvarno! — ushićeno je viknuo i počeo skakati od radosti. Zatim je nekud odskakao.

Postalo mi je dosadno i otputovao sam u Tjan Šan. Odlučio sam da se popnem na visoku planinu, i da sve ode do đavola. Tamo sam nabrao narkotike i počeo ih upotrebljavati na sve moguće načine. Jednom sam video da oko velike snežne planine geolozi i rukovodioci crvenim slovima pišu:

KO JE BIO NIŠTA POSTAĆE SVE!
Dočekao sam da odu i zaspe pa sam dole dopisao:

I SUPROTNO...

S ruskog: Aleksandar Badnjarević

Darja Kacić

Čutali smo, zatim je moj prijatelj rekao: — Odbacuješ ljubav...

— Ništa ne odbacujem! — nasmejao sam se. — Ja sve mogu, sve ću proveravati i ako ostane nešto postojano, onda to postoji... A ako ne bude, to jest samo okrugla nula i u isto vreme beskonačnost... Gledaj!!!

Pružio sam ruku i izrastao sebi šesti prst. Moj prijatelj se prekrstio, zatim je rekao: »Beži, Sotono!«, zatim je postao veoma ozbiljan.

— A umeš li da se smanjiš?

— Sve umem, — rekao sam. — A zašto bih postao mali? Ako hoćeš možeš postati velik...

— Beži, Sotono! — viknuo je moj prijatelj pa je pobegao. Zatim se vratio i uplašeno rekao:

— Kako to radiš?!!

— Svako to može, — samozadovoljno sam rekao. Voleo sam da se podsmevam prijatelji-ma. — Možeš postati sve, ili ništa, i tada je sve moguće. Jasno?!!

— To je referat inženjera Ivanova!!! — uplašeno je viknuo moj prijatelj, čije je prezime, takođe, slučajno bilo Ivanov, i izjurio napolje.